

Szerdahelyiné Lőrincz Nóra: A közösségszervezés lehetőségei egy életút tükrében - Kakuk Pál

Kakuk Pál a maga 70 évével emblematikus személyiség a profi és az amatőr néptánc, valamint a táncházmozgalom világában. 1949-ben született, 1962-ben, alig 13 évesen lépett először színpadra, mint apró táncos, és azóta is töretlenül vesz részt a néptáncos világ számtalan megmozdulásában. 1967 és 1992 között, 25 éven keresztül volt a Magyar Állami Népi Együttes aktív tagja, Rábai Miklós, majd Tímár Sándor mellett dolgozott asszisztensként, később tánckarvezetőként. Profi táncosként bejárta az egész világot, hírét vitte gazdag folklórkincsünknek. 2006-ban az elsők között kapta meg a Magyar Állami Népi Együttes Örökös Tagja címet. 1992-es szakmai nyugdíjba vonulása után azonnal bekapcsolódott az amatőr mozgalomba, számos akkor alakuló, formálódó néptáncegyütteshez járt tanítani, szakmai háttérsegítséget nyújtani. Ezt a tevékenységét a mai napig intenzíven műveli. A Csepel-szigeten és térségében nincs olyan amatőr együttes, ahol legalább egy koreográfia erejéig ne fordult volna meg, vagy épp ne ő lenne az együttes vezetője. Emellett aktív tagja számos egyesületnek és alapítványnak, szakmai programok, fesztiválok szervezője, fafaragásait számos alkalommal állították ki különböző helyszíneken, és a vőfély szerepét is elvállalja egy-egy táncosa lakodalmában. Az országban rajta kívül még egy kollegája képes ekkora energiával ennyi idősen ezt művelni. Nem csak tanít, tanul is, ahogyan ő fogalmaz: *„Tudom jól, hogy hetvenéves koromban is még nagyon sok mindent meg kell tanulnom, és fejlődnöm, mert sok mindent nem ismerek. És ha valamit nem ismerek, azt megtanulom, és már azzal fejlődtem.”*

Élettapasztalatát, szakmai tudását számos csoportban, a kicsi gyermektől a fiatalokon át senior korosztályig igyekszik mindenkinek a legjobb tudása szerint átadni, a keze alatt működő együttesekből igazi működő, aktív közösségeket kovácsolni, melyeknek mind ő a motorja, éltetője.

1. kép: Kakuk Pál 70. születésnap Ráckeve, 2019

A kutatásom célja megvizsgálni azt, **hogyan hat egy meghatározó személyiség egy-egy közösség életére**, valamint **melyek azok a személyiségjegyek, melyek a közösségi létben jellemzik** Kakuk Pált. A néprajzban úgynevezett *magyar iskolaként* emlegetett egyéniségvizsgálati módszert alkalmazom, az adatgyűjtés legfőképpen személyes beszélgetésekből, interjúkból áll. Ezt az egyéniségkutatási módszert szeretném a közművelődésben dolgozó szakemberek életpálya kutatásának szolgálatába állítani, kidolgozni egy, a közművelődésben is működtethető modellt, hiszen számos meghatározó egyéniség dolgozik a területen hosszú évtizedek óta. Ezek a szakemberek életútjának feldolgozása hasznára lehet a ma dolgozó fiatal szakembereknek, a jó gyakorlatok elsajátítása segíthetné a munkájukat.

Az adatgyűjtés főleg személyes beszélgetéseken, interjúkon alapul, olyan embereket választottam interjúalanyaimnak, akik különböző időszakokban és kontextusban kapcsolódtak Kakuk Pál életpályájához. A beszélgetések alapján igyekszem egy komplex képet kialakítani a 70 éves Kakuk Pálról.

A születésnap ünnepségre, – melyet 2019. április 27-én tartottunk –, elkészült az életútinterjú Kakuk Pállal. A beszélgetéseket több részre bontottam, segítségemre pedig kedves barátom, Kabarcz Zsófia operatőr volt. Az ünnepségre készítettünk egy rövid összefoglaló videót, melyet a TDK dolgozathoz mellékeltem. A teljes interjú pedig a dolgozatom alapját képezi.

Úgy gondolom, hogy bár a néptánc világa a hagyományőrzés talán legaktívabban működő területe, nem szabad figyelmen kívül hagynunk, fel kell gyűjtenünk mindazt a tudást, melyet a táncmozgalmak hajnalán fiatal, ma már idősödő generáció megőrzött, és próbál átörökíteni a jövő számára. Dolgozatom, kutatásom célja egy *komplex kép kialakítása Kakuk Pálról*, arról, hogy

személyiségével, tudásával milyen részt vállalt a közösségépítés, közösségi művelődés területén.

Az egyéniségkutatás, mint módszer

Az egyéniségkutatás a folklorisztika irányzata, amely a folklór alkotásaiban nem valami személytelen alkotó erő megnyilvánulását látja, hanem a nép körében élő alkotó személyiségek tudatos tevékenységét kutatja, és azt alkotás-lélektanilag, esztétikailag, ritkábban társadalomtörténetileg is vizsgálja.[\[1\]](#)

A mesemondók gyűjtése során egyre jobban figyeltek a kutatók arra, hogy nem csak a mese tartalma, hanem a mesemondó személyisége, attitűdje, életkörülményei is ugyanolyan fontosak egy-egy gyűjtés esetében. Európa-szerte számos kutató foglalkozott népmesekutatással a XIX. század második felében - XX. század elején, közülük többen a mesevizsgálatuk körébe már a mesemondók személyiségét is belevonták. Ez először jellemzően orosz kutatókra volt igaz, mint Asadowskij, vagy P. Ribnikov,[\[2\]](#) ám további népmesekutatók, mint W. Anderson, A. Aarne is alkalmazták e módszert. A mesemondók személyisége, életkörülményei meghatározzák az elbeszélésük módját, a stíláriis megfogalmazást, a szófordulatokat, a mesékben jelentkező szókincs gazdagságát, így kijelenthető, hogy a mese és a mesemondó személye nem választható szét egymástól, a személyiség és a környezet hatással van a gyűjtött anyagra. Az úgynevezett budapesti iskola első képviselője Ortutay Gyula volt, aki Fedics Mihály meséi című munkájában alkalmazta először ezt a módszert, amelyben elemezte a mesemondó személyiségét is.[\[3\]](#)

A paraszti egyéniségkutatás először Magyarországon a mesemondók körében végzett kutatásokban terjedt el, ám később alkalmazták a folklórkutatás, a népművészet, a paraszti kismesterségek vizsgálata során is. Az 1940-es években indult útjára az Új Magyar Népköltési Gyűjtemény, ennek fő alapelve is az egyéniségkutatás módszertana volt.[\[4\]](#) Az egyéniségkutatás metodikája nemzetközileg elismert folklórkutatási módszer lett. Számos gyűjtés született nótafákról, illetve táncos egyéniségekről is. Ismert például Barsi Ernő A zene egy sályi pásztor életben című munkája, melyben Tarjáni Andrást, Sály falu egyik jó hírben álló nótását választotta ki, és ismertette meg életútját és tudását a közönséggel.[\[5\]](#) A különböző magyar és határon túli tájegységek táncait is egyre többen jegyezték le. Pesovár Ferenc például legtöbbet a Dunántúllal foglalkozott (Mezőföld, Fejér megye és Somogy),[\[6\]](#) de említhetnénk Martin György, Kallós Zoltán gyűjtéseit is, melyek mind a koreográfusok számára felhasználható anyagok lettek az oktatás során.[\[7\]](#) Ezeket a gyűjtéseket az 1970-es években indult táncházmozgalom helyezte az érdeklődés középpontjába.[\[8\]](#) Több éve a Duna TV szerkesztésében készülő Fölszállott a páva című műsorban rendszeresen láthatók egy-egy táncos szólista előadásában ezen felvételek, gyűjtések alapján megtanult táncanyag. A televízió által így egy széles közönségnek mutatható be ezen gyűjtések tovább élése a mai generációk által. Ennek a mozgalomnak az elődje a Röpülj páva, a Magyar Televízió első tehetségkutató versenye volt, mely 1969-ben emberek tömegeivel ismertette meg folklórkincsünket, majd egészen 1989-ig szerkesztették ezt a műsort.

Egy egyéniség teljes repertoárjának vizsgálatát dr. Lanczendorfer Zsuzsanna végezte el, aki édesapjának életútját vizsgálta, összegyűjtötte édesapja, Lanczendorfer Károly énekeit, táncait, anekdotáit is,[\[9\]](#) valamint azt is vizsgálta, hogy az életút során mely alkotást hol és kitől tanult, vett át.

Talán kijelenthető, hogy minden művészeti ágban, legyen az akár a mesemondás, akár a tárgyalkotó népművészet, vagy – jelen dolgozat fő témájában – a táncművészetben is, ugyanolyan fontos, ha nem fontosabb a művész, az alkotó ember, annak személyisége, mely megmutatkozik az alkotásban. Ezért úgy vélem, az egyéniségkutatás megfelelő eszköz ahhoz, hogy Kakuk Pál életútját ezen a szűrőn keresztül dolgozzam fel.

Kakuk Pállal az elmúlt közel másfél évben nagyon sokat beszélgettem, a beszélgetéseinkből idézek a dolgozatomban. Igyekeztem egy viszonylag átfogó életút-interjút készíteni vele, hiszen úgy vélem, hogy egy személyiséget elemezni csak teljes kép alkotása során lehetséges. Az életútinterjú, mint műfaj egy „kevert” típusú interjú,[\[10\]](#) hiszen a fő kérdés-kérés az interjúalanyhoz az, hogy meséljen az életéről, ami tulajdonképpen egy spontán tevékenységet feltételez. Ugyanakkor azonban ahhoz, hogy a kérdező szempontjából értékes információk ne maradjanak ki belőle, szükséges valamiféle struktúra is, hiszen a kérdéseink egy részét előre megfogalmazzuk. Az interjúm előkészítéskor az alábbi életszakaszokról, tevékenységekről szerettem volna Kakuk Pált megkérdezni:

- A gyermekkor és az iskolás évek
- Felvételi az Állami Népi Együttesbe
- Katonaság
- A profi táncos lét – az Állami Népi Együttes
- A profi világtól való búcsúzás és az amatőr mozgalmak

A beszélgetéseink során időrendben haladtunk, bár néha „elkalandoztunk”, de igyekeztem a beszélgetést mindig visszaterelni a kérdéshez. Ugyanakkor ezek az „elkalandozások” is sok hasznos információt tartalmaztak, így semmiképpen nem ítélnék haszontalannak ezeket.

A másik oldalról szemlélve a kérdést, Kakuk Pálról, mint közösségi emberről szeretnék kialakítani egy komplex képet. Úgy gondolom, hogy minden emberi közösségnek, legyen szó akár gyermekekről, fiatalokról, akár idősebb emberek csoportjáról, szüksége van egy „motorra”, egy olyan emberre, aki működteti, táplálja ezeket a közösségeket. Kakuk Pál nem csak egy ilyen közösségnek a tagja, generációkat tanít, okosít, gondoz. Mint közösségi embert is szeretném őt vizsgálni, melyek azok a fő jellemvonások, melyek ennyire meghatározóvá teszik az ő személyiségét. Ezzel kapcsolatban interjúalanyaimnak kérdéseket teszek fel, melyek Kakuk Pál személyiségének megítélésére vonatkoznak. Nyilván a válasz minden interjúalany esetében szubjektív, de úgy gondolom, objektív válaszokat személyiségkutatás esetében nem is lehetséges egy-egy kérdésre adni. A kérdések, melyekre az interjúalanyoktól a válaszokat vártam:

- Milyen szálon kapcsolódik Kakuk Pálhoz, mióta ismeri őt?
- Az interjúalanynak milyen élményei vannak Kakuk Pállal kapcsolatban?
- Mióta táncol vele és/vagy hány együtteshez köti a közös munka?
- Hogy látja Kakuk Pált, mint közösségi embert?
- Mennyire határozza meg Kakuk Pál azon közösségek életét, működését, akikkel együtt dolgozik?
- Mik a legemlékezetesebb pillanatai vele? Miben látja az ő erősségét, mint közösségi emberét?

Az interjúalanyokat igyekeztem úgy összeválogatni, hogy legyen benne mind táncos, mind szakmai kolléga, illetve olyan közösség is, ahol Kakuk Pál tanít. Sajnos nem sikerült mindenkivel interjút

készítenem azok közül, akikkel szerettem volna – volt olyan interjúalany, aki sokszori megkeresésemre sem talált alkalmas időpontot. Ezt a későbbiekben pótolni szeretném, hiszem célom ennek a munkának a folytatása. Az interjúkat végigolvasva, és azokat elemezve szeretnék kialakítani egy képet Kakuk Pálról, megkeresve a párhuzamokat, esetleges ellentéteket az ő személyiségének megítélése tekintetében.

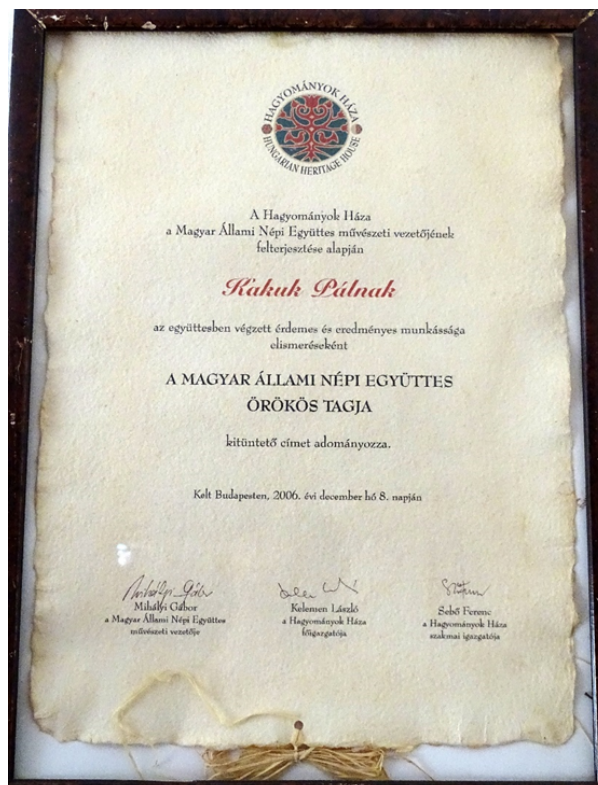
Egy teljes élet a néptánc szolgálatában –

A személyiség meghatározó szerepe egy közösség életében

Amikor a dolgozatom témáján gondolkodtam, nem is sejtettem, mekkora nagy fába vágtam a képzeletbeli fejszémet. Hiszen témaválasztásomkor nagyobb feladatra vállalkoztam annál, hogy lejegyezzem Kakuk Pál életútját. A személyét, mint közösségi embert is vizsgálom. Ez pedig a saját „szemüvegemen” keresztül túlságosan szubjektív képet eredményezne, így az elmúlt hónapokban több olyan emberrel, csoporttal beszélgettem, akik Kakuk Pál életútjához, munkásságához valahol kapcsolódnak. Úgy vélem, így egy árnyaltabb, komplexebb kép alakult ki bennem az ő személyiségéről, talán nagyobb objektivitással vonhatok le következtetéseket.

Interjúalanyaim többsége táncos. A fiatal felnőttől egészen az időskorúig minden korosztályból kérdeztem férfiakat és nőket egyaránt, volt köztük táncos, tanítvány, kolléga, családtag, így egy széles spektrumot igyekeztem bevonni a beszélgetésbe. Az interjúk sorát természetesen még lehetne folytatni, de most a kapott válaszok alapján igyekszem egy képet alkotni Kakuk Pálról, mint közösségi emberről.

2. kép: MÁNE Örökös Tagja díj 2006

Talán az első helyen Kakuk Pál **hitelességét** szeretném hangsúlyozni. Kakuk Pál nem csak a próbateremben hagyományőrző. Egész életét átszövi a hagyományokhoz való hűség. Bárhol és bárkivel szívesen szóba elegyedik, mindig van egy története, ami a táncos létről szól, akár az Állami időszakából, akár valamelyik táncegyüttesről, ahol tanít.

Ahogy Berger-Budai Gréta fogalmaz, aki gyermekkorában tanítványa volt, később pedig a Magyar Táncművészeti Akadémián végzett, mint táncpedagógus, és Ráckeven tanított sokáig Kakuk Pállal: *„Pali ugyanis nem tud félig jelen lenni, azt hiszem ez az egyik legfontosabb erénye. A tanításnál, a fellépéseknél, a rendezvények lebonyolításánál és a közösség szabadidejében is száz százalékosan jelen van. Így a közösség tagjai tudják, hogy mindig számíthatnak rá. A közösség működtetésénél pedig az sem utolsó szempont, hogy szakmailag és emberileg is hiteles.”*

3. A Kéve Néptáncegyüttes logója

Kakuk Pál **együtt él azokkal az együttesekkel, amelyekben dolgozik.** Nem csak addig tart az ő munkája, hogy a próbanapon megtartja a csoportnak a próbát, emellett a legtöbb együttes szakmai munkáját a háttérből is segíti. Több egyesület tagja, folyamatosan figyeli a pályázati lehetőségeket, jelen van a szakmai rendezvényeken, konferenciákon. Mindig keresi azokat a lehetőségeket, amelyekkel a kezei között cseperedő táncosok munkáját könnyebbé teheti, legyen szó akár viselet-beszerzésről, akár fellépési lehetőségekről. Lehetőségeihez mértén mindig elkíséri az együtteseket a fellépésekre, szívesen elegyedik szóba nem csak a táncosokkal, hanem azok rokonaival is, jó kapcsolatot ápol a gyermekek szüleivel is. Ahogy egy jelenleg a Kéve Néptáncegyüttesben táncoló tanítványa, Varga Eszter fogalmaz: *„Azt hiszem, hogy a ráckevei együttes élete nagyon máshogy alakult volna, ha Budai Gábor nem csábítja ide őt. Nem véletlen, hogy a szíve törik össze mindenkinek, akinek valamiért abba kell hagynia itthon a táncot. Az sem véletlen, hogy akik már nem táncolnak, még mindig visszajárnak fellépésekre, örömmel találkoznak vele, velünk, és az sem véletlen, hogy aki most a Kévében táncol, mind azt mondjuk, hogy addig vagyunk itt, amíg Pali bácsi. Pali bácsi közösséget teremtett, 10-től 50 éves korig egy egész közösséget. (...) Az erőssége abban van, hogy ő sosem egyszerű tanár, aki bejön, megtartja a próbát és hazamegy. Ott van már próba előtt, velünk együtt viccelődik, kíváncsi, hogy kivel mi*

történt a héten, majd próba után is marad, és együtt él az együttessel.”

Kakuk Pálról elmondható, hogy **sokszínű**. Ami az együttesi élethez nélkülözhetetlen, vagy abból fakadó feladat, abban ő mind igyekszik részt venni, megoldani azokat a feladatokat, melyek együtt járnak egy csoport irányításával. Mindezt ő így fogalmazza meg: *„A sors úgy hozza, hogy nem lehet csak egy dolgot csinálni, hanem a népművészetnek is vannak ágai, mint nálam a fafaragás, másnál az ének és a mesemondás a tánc mellett. Sok-sok minden, amibe egyszer csak belekóstol az ember, aztán ha már benne van, akkor menni kell. Egész életemben mindig részt vettem valamilyen szerveződésben, itt Ráckeven is két dologban. Az egyik a János Vitéz napok, amiben rendszeresen részt vettem, próbáltam a programban különböző, a folklórhoz kapcsolódó elemeket előkészíteni és levezetni, a másik pedig a Summerfest Néptáncfesztivál, melynek voltam és vagyok az egyik színpadmestere, aki az idelátogató együttesek színpadi mozgását rendezem. Ezen kívül a Ráckevei Művészetbarátok Egyesületének is tagja vagyok, ahol nagyon jó hangulatban próbálunk minden negyed/félévben valamilyen kiállítást csinálni, ahol én, mint amatőr fafaragó veszek részt, állítok ki. Nagyon érdekes volt, hogy az elmúlt esztendőben a meghirdetett népdalversenyeken rendszeresen zsűritag voltam, ahol a népi előadásformát próbáltuk erősíteni, ebben a tapasztalataimmal tudtam segíteni. Vannak bizonyos programok, amiket már hagyományosan a kistérségben szervezek, mint a Tűzugró Fesztivál, vagy a Szigethalmi Táncegyüttes által rendezett művészeti nap, akik meghívják itt a környékben lévő együtteseket, és ott elég szép számmal megjelenő táncosok egy-egy nagyobb fesztiváljellegű programot adnak. Aztán a János Vitéz Napoknál, évekkel ezelőtt kitaláltam, hogy – és szerettem volna mindenképpen – a folklórhoz kötődő programot és János vitéz a hagyomány szerint innét származik. Tehát a mese, monda alapján a Petőfi egy itt élő huszárkapitánynak a mondájából írta meg ezt a verset, és mivel huszár, akkor már rögtön kapcsolódik a folklórhoz, hogy valamikor annak idején ezek a huszárok járták az országot és toborozták a katonákat, huszárokat. A toborzás pedig abból állt, hogy egy jót táncoltak, úgyhogy itt, ennek kapcsán meghirdettük a verbunkversenyt. Most már az idén már a negyedik alkalommal fogjuk ezt gyerekeknek, ifjúsági korosztályban és felnőtt korosztályban meghirdetni. –Amire érkeznek is messzi földről táncosok. – Hát, igen, megpróbáljuk, amilyen messzi földre eljut a híre, hogy van, és el tudnak jönni ezekre a programokra, mert ez számos más programmal van egy időben és nagyon nehéz összeegyeztetni, hogy jó-e ez valakinek és mindenképpen vissza akarnak jönni. Főleg ez a 10 és a 14 év korosztályú gyerekek, akiknek abszolút szabad tánc, akiknek nincs megkötve semmi, olyan verbunkot táncolhatnak, amit szeretnének, és neves szakemberekkel, kollégáimmal zsűrizzük őket és adunk tanácsokat, vagy tudunk nekik útmutatást adni, hogy hogyan, s miként lehet egy ilyen verbunkot eltáncolni. Tehát és utána egy ilyen közösségi programban itt be is mutatják a nagyközönségnek, ami egy nagyon szép környezetben, itt a Duna partján zajlik, minden esztendőben. “*

Jó mesélő. Mindig akad egy története, bármikor, bárkinek szívesen mesél, ha meghallgatják. Ráckevei otthonában gyakran előfordulnak vendégek – táncosok, barátok, régi tanítványok. Mindig szívesen látja őket, nyáron gyakori a hosszú, estig tartó beszélgetés az udvarán az asztal körül. Mindig akad egy története, amiből tanulni lehet. Amikor elkezd mesélni, magához vonzza az embereket.

Kakuk Pál még most, hetven esztendősen is **nyitott az újra, a tanulásra**. Még most is megtanulja az új figurákat a felvételekről, ha szükséges, nem elégszik meg azzal a tudással, amit eddig magába szívott. Mindig a legmagasabb minőséget igyekszik megmutatni azoknak a táncosoknak, akiket tanít, és ehhez hajlandó és képes is fejlődni. Mindehhez hihetetlen mértékű **kitartással**

rendelkezik. Ez a kitartása akkor is hasznára válik, amikor táncosaiból a legjobbat igyekszik kihozni. Ha valakinek valami nehezebben megy, akkor igyekszik más módon megmutatni, részleteire bontani a mozdulatot, és addig gyakoroltatni – közösen – ameddig nem megy a táncosának.

4. kép: Rábai Miklós és Kakuk Pál 1970.

Nincs haragosa – ahogyan Jáki Réka, a ráckevei Árpád Múzeum igazgatója fogalmaz: „Pali bácsinak olyan sok kapcsolata van, a néptánc, a néprajz, a faragások, a díszítőművészet, az alkotóközösség, hogy valahogy ő ide beivódott. Mindenki szereti. Szerintem ő egy szerethető ember, egyrészt azért, mert annyira természetes, sosem játssza meg magát. Ha mérges, akkor káromkodik, ha örül, akkor ölelget, ha jó kedve van, füttyöreshetik, ha rossz kedve van, legyintget és ott hagyja az embert, mert nincs kedve most arról beszélni. Ő mindig önmagát adja, és ilyen ember nagyon kevés van. Másrészt szerintem ő az a személyiség, aki a gyerekektől kezdve az idősekig, a fiútól a lányig, a férfitől a nőig mindenkivel talál hangot. Nem tudom, mi az ő titka ebben.

(...) Azért is ilyen sokszínű, mert egy sokszínű világból jött. Ő nekünk nem csak művész, hanem tényleg pedagógus is, az embereknek pszichológus. Amit egy úton az államisokkal végig kellett csinálni, azért ember legyen a talpán, le a kalappal. Akkor még nem cipeltek magukkal moderátorokat, terapeutákat, az is a Pali bácsi volt. Ő egy kipróbált ember szerintem. A személyiségének ez a sokoldalúsága beivódott a kicsi gyerekektől a rőzsésekig. És ő azért egy tekintély, még a közéleti szereplők, a képviselők közül is kivált egyfajta tiszteletet az őszintesége, ha mondjuk egy ülésen felszólal. Mindenki tudja, hogy Kakuk Pál letett már valamit az asztalra, az ilyen típusú embereknek ő a falu bölcse.”

Folyamatosan tanít, és nem csak tánctudását adja át szívesen. A nyári néptánc táborokba rendszeresen készül a ffaragás mesterségének átadására, hozza a faragókészletét, az éles

késeket, és a nagyobbacska gyerekeket tanítgatja a faragásra. A kezdők kezébe először a bicskát adja, pásztorbotot készítenek, megfaragják, majd a mintába „mocskot” kennek (ez lehet vízzel kevert por, vagy korom, de ahogyan Kakuk Pál nekem mesélte, régen a pásztorok a kalapjukban összegyűlt mocsokkal kenték át a mintákat, innen az elnevezés). A gyakorlottabbaknak mindig hoz kisebb fa táblákat, melyeket satuba fognak, ceruzával rajzolják rá a mintát a deszkákra, és vésőkkel, kalapáccsal megfaragják azt. Kakuk Pál mindig óvó figyelemmel kíséri ezeket a folyamatokat, mutatja a fogásokat a gyerekeknek, igyekszik kihozni belőlük a legjobbat.

Azt gondolom, hogy Kakuk Pál életének, személyiségének elengedhetetlen részei mindazon tevékenységek, melyeket dolgozatomban igyekeztem bemutatni. Mert Kakuk Pál nem csak táncos, nem csak pedagógus, és nem csak fafaragó. Mint a fának a gyökerei, úgy kapaszkodik a személyisége ezen tevékenységekbe, ezek összességétől lesz az ő élete teljes. Azok az elismerések, melyeket mindeztért a munkáért az évek során kapott – méltó elismerései az ő tevékenységének.

Úgy gondolom, ezek a személyiségjegyek, melyeket most felsoroltam, elengedhetetlenek az olyan szakmákban, ahol emberekkel, emberek csoportjaival kell foglalkozni. Véleményem szerint egy közösségekben dolgozó szakember – legyen az akár néptáncgyűttes vezetője, akár közművelődési vagy közösség-szervező szakember, jó, ha hasonló személyiségjegyekkel rendelkezik. A közművelődésben tapasztalatom szerint szerencsére számos ilyen ember dolgozik, sokan több évtizede vannak a pályán, közösségeket terelgetve – az ő életútjukat, pályájukat is érdemes, sőt szükséges szerintem hasonlóan vizsgálni, elemezni, hiszen a jövő nemzedéke sokat tanulhat ezeknek a szakembereknek az élettapasztalatából, tudásából, hitrendszeréből, hivatástudatából. Az interjúk úgy vélem széles képet tudnak elénk tárni egy-egy ember életéről, egyrészt a személyes tapasztalásairól, másrészt pedig arról, mások hogyan látják a vizsgált személy egyéniségét.

A fejezet végszójaként álljon itt Varga Eszter, a ráckevei Kéve Néptáncgyűttes táncosának gondolata, ami azt gondolom, a közösségekben működő emberekre igazán jellemző, így Kakuk Pálra is. Ez a mondat pedig a következőképp hangzik:

„Pali bácsi nélkül nincs néptánc.”

5. kép: A ráckevei táncosok, Pünkösdlő 2019.

Összegzés

Dolgozatomban Kakuk Pál néptáncos-koreográfusnak, a Magyar Állami Népi Együttes Örökös tagjának életútját próbáltam összefoglalni, és a dolgozat elején megfogalmazott szempontok alapján vizsgálni.

A bevezetőben röviden bemutatam az egyéniségkutatást, mely nemcsak mesemondók, de nótafák és táncosok esetében is felfedezhető a különböző gyűjtésekben, valamint ismertettem a saját módszeremet, mely a személyes interjúkon alapul. Úgy vélem, hogy Kakuk Pálnak, mint közösségi embernek a tulajdonságait így tudtam a leghatékonyabban vizsgálni. Interjúalanyaim mind örömmel meséltek nekem, szívesen csatlakoztak a beszélgetéshez, és vannak, akik jelezték, hogy szívesen kapcsolódnának be a jövőben a kutatásba.

Az életútinterjú készítése során a sok megélt értékes pillanat mellett arra voltam kíváncsi, milyen tulajdonságai vannak Kakuk Pálnak, amelyek őt egy igazán közösségi emberré teszik.

6. kép: Kakuk Pál és a Rőzse NTE Balatonfüreden

Beszélgetéseink alkalmával Kakuk Pál mindig örömmel fogadott, nem sietve, kényelmes tempóban beszélgettünk, hagyunk időt egy-egy téma, kérdéskör megvitatására. Az életútinterjú során videó felvétel is készült, az ebből összevágott kisfilm elérhetősége a mellékletben található.

A pályatársakkal, tanítványokkal készített interjúim során is olyan kérdéseket igyekeztem megfogalmazni, melyekre kapott válaszokon keresztül még jobban körvonalazódnak azok a jellemvonások, melyek Kakuk Pált közösségi emberré teszik, majd az utolsó fejezetben ezeket a tulajdonságokat foglaltam egy csokorba. Azt gondolom, a válaszok sokszínűsége mellett minden válaszadó hasonló tulajdonságokkal vértette fel a 70 éves koreográfust, nem lett megosztó a személyiségének megítélése interjúalanyaim körében.

Egy nagy tudású, az emberek felé nyitott személyiséggel rendelkező embert ismerhettem meg Kakuk Pálban, aki mindig hivatástudattal végezte és végzi el a mai napig a rá bízott feladatokat. Soha nem csinált, és ma sem csinál semmit sem félig, teljes személyiségét, minden akaratát beleadja a munkájába. Mindig arra törekszik, hogy akik körülveszik őt, azokkal jól cselekedjen. Minden felmerülő problémára igyekszik megtalálni a választ, és ha ő maga nem tudja a megoldást, addig keres, amíg meg nem találja a megfelelő személyt, aki segíteni tud neki.

Folklórtudása elsősorban azokon a régi gyűjtéseken alapul, melyeket még az Állami Népi Együttesben eltöltött évei alatt régi felvételekről tanult meg. Sajnos ő maga a sok együttesi feladat mellett nem tudott önállóan gyűjteni, mint tették sokan a kortársak közül, de megbecsüli mindazok munkáját, akik az ő tánckarvezetői, együttes-vezetői, koreográfusi munkáját segítették. Sosem zárkózik el attól, hogy újat tanuljon, ha valamit nem tud, megkeresi a megfelelő archív felvételeket, melyekről a mozdulatokat precízen, pontosan le tudja táncolni, majd meg tudja tanítani a csoportjaiban.

Jó kedélyű ember, szívesen beszélget bárkivel. Az egész életét közösségek között élte le, ismeri a csoportok működésének íratlan szabályait, melyek az Állami Népi Együttes hosszú turnéi alatt a közös munka során megkerülhetetlenek voltak. Mindebből kifolyólag alkalmazkodó is, ugyanakkor az irányító szerepkört is magáénak tudhatja. Ez pedig csak előre viszi őt a munkájában, és az érdekérvényesítésben.

További terveim között szerepel, hogy a közművelődés területén sok évtizede dolgozó szakemberekről készüljön a jövőben hasonló kutatás, vizsgálat, mert úgy gondolom, a közösségekben dolgozó, szervező emberektől rengeteget tanulhatnak és tapasztalhatnak a jövő közösségszervezői is.

Köszönettel tartozom minden interjúalanyomnak, elsősorban pedig Kakuk Pálnak - Pali bácsinak - a sok történetért, beszélgetésért, élményért, türelemért és a barátságáért!

7. kép: Kakuk Pál és a szerző
(Fotó: Jakab Gergely 2019.)

A dolgozat elkészítését a Nemzeti Művelődési Intézet Közművelődési Tudományos Kutatói Programja támogatta.

Felhasznált irodalom:

- Agócs Gergely: *Néhány szó a hagyomány megkerülhetetlenségéről.* – Az Európai Unió agrárgazdasága- *AgraEconomy of the European Union.* 2004. VIII. évf. 12. sz. 5-6. o.
- Barsi Ernő: *A zene egy sályi pásztor életében.* Akadémiai Kiadó, 1984.
- Bognár Gáborné: *Adalékok a ráckevei Kéve Néptáncegyüttes történetéből.* Apor Vilmos Katolikus Főiskola, Zsámbék, 2004.
- Budai Ilona: *Barsi Ernő három új könyve.* Honismeret, 1985./VI., 63-64. old.
- Felföldi László - Pesovár Ernő: *A magyar nép és nemzetiségeinek táncagyományai.* Planétás Kiadó Budapest, 1997.
- Jávorszky Béla Szilárd: *Halmos Béla emlékezete.* Kossuth Kiadó, Budapest 2016
- Lanczendorfer Zsuzsanna: *„Mindent apámról...” Egy sokorójai iparos emlékei.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 2007.
- Martin György: *Kiss Mátyás tánca.* In.: Id. Juhász Antal (szerk.): *Sándorfalva története és népelete.* Sándorfalva, 1978.
- Martin György: *Molnár István verbunktáncai.* Táncstudományi Tanulmányok. 1978.

- Martin György: Mátyás István Mundruc. Egy kalotaszegi táncos egyéniség vizsgálata. Budapest, 1997.
- Ortutay Gyula: Fedics Mihály meséi. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1978.
- Pesovár Ferenc: A juhait kereső pásztor. Fejér megyei néptáncok. Székesfehérvár, 1983.
- Tari Lujza (szerk.): Ismeretlen moldvai nótafák. Csángófalvak énekközlőinek szöveg- és dallamkincse. Szegő Júlia gyűjtése. Európa Kiadó Budapest, 1988
- Vadasi Tibor: Szálljatok, fiókáim... Rábai Miklós portré. – Hagyományok Háza, Budapest, 2001.
- Vargyas Lajos: A magyarság népzeneje. Planétás Kiadó, Budapest, 2002.
- Voigt Vilmos: Egyéniség és közösség címszó. In: Ortutay Gyula (szerk.) Magyar Néprajzi Lexikon I. 642. Budapest
- Vöő Gabriella: Az élménytörténetek helye a szóbeliségben. In: Balázs Géza (szerk.:) Folklorisztika 2000-ben. ELTE BTK, Budapest, 2000; 190-199. old.

Internetes források:

- Mészáros Géza: Ez úgy igaz, ahogy hiszitek – 2012.02.08. Interjú Berecz Andrással. Itt: <https://www.szoljon.hu/jasz-nagykun-szolnok/kozelet-jasz-nagykun-szolnok/ez-ugy-igaz-ahogy-hiszitek-426826/>
- Sebő Ferenc: Lajtha László és Táncházmozgalom. Itt: <https://web.archive.org/web/20150627092428/http://www.hagyomanyokhaza.hu/oldal/1632/>
- <http://forrasneptanc.hu>- A százhalombattai Forrás Néptáncgyűttes oldala
- www.hagyomanyokhaza.hu/mane- a Magyar Állami Népi Együttes hivatalos oldala
- <https://hagyomanyokhaza.hu/hu/mediatar/fdk>- Folklórdokumentációs Központ, ahol megtekinthető számos gyűjtő hang- és audiovizuális gyűjtése, többek közt Andrásfalvy Bertalané, Barsi Zsigmondé, Halmos Zoltáné, Kallós Zoltáné, Pesovár Ferencé.
- www.szigetneptanc.hu – A Sziget Néptáncgyűttes oldala
- <http://summerfestbatta.hu>- A Summerfest Nemzetközi Folklórfesztivál Százhalombatta hivatalos oldala
- <https://unesco.org> – Az UNESCO oldala, ahol számos hasznos információ megtalálható az UNESCO szellemi örökségéről, közte a magyar táncházmozgalomról is

[1] Magyar Néprajzi Lexikon, szerk.: Ortutay Gyula Akadémiai Kiadó, Budapest 1977.

[2] Mark Asadowskij kiemelkedő munkája az Eine Sibirische Marchenzashlerin 1926., Pavel Ribnikovorosz etnográfus (1831-1885)

[3] Ortutay Gyula: Fedics Mihály meséi. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1978.

[4] Új Magyar Nép költési Gyűjtemény, 1940. Szerk: Ortutay Gyula

[5] Barsi Ernő: A zene egy sályi pásztor életében című könyvben az adatközlő gyermekkoráról, emlékeiről, katonaevekről is mesél, emellett a családi szokásokat is feleleveníti, a gyűjtött dalok között pedig a népzenenek szinte minden típusára találhatunk példát (pl.: katonadalok, siratók).

[6] Például Pesovár Ferenc: A juhait kereső pásztor c. kötete, amely Fejér megyei táncokat dolgoz fel.

[7] Például Martin György: Mátyás István Mundruc. – Egy kalotaszegi táncos egyéniség vizsgálata című tanulmánya. Planétás Kiadó 2004.

[8] A táncház módszer lényege: az 1970-es években Budapesten kibontakozott mozgalom, a szellemi kulturális örökséget komplexen (zene, tánc, népköltészet, szokás stb.), szórakozási-, közösségi-, művelődési alkalomként kínálja a ma embere számára. A folklórkutatás, oktatás, közművelődés és művészi tevékenységek együttműködéséből, a szellemi kulturális örökség értékeinek közvetítésére jött létre. A módszer lényege, hogy az örökségelemeket közvetlenül a helyi közösségek élő gyakorlatából és archív forrásból meríti, miközben folyamatosan együttműködik a kutatókkal, tudósokkal. Az élő helyi kultúrát más kulturális közegbe emeli, akár regionális, nemzeti vagy nemzetközi szinten, ezért megújulásra képes. Példaértékű, könnyen adaptálható módszertant fejlesztett ki a kulturális örökség védelmére, ezért hatóköre ma már nemzetközi léptékű. Alkalmas a hagyományos kultúra alapos gyakorlati megismertetésére, tudatosítására, sokszínűségének fönntartására. A résztvevőktől aktivitást igényel, közösségi élményt ad, ezáltal közösségeket teremt és tart fönnt társas szórakozási, művelődési lehetőségeivel. A közvetlen módon, gyakorlatban is megismert kulturális örökség beépül a résztvevők mindennapjaiba, ezáltal ők az örökség hordozójává, továbbadójává, újrateremtőjévé válnak. A táncház nyitott, alulról szerveződő, mindenki számára hozzáférhető kulturális hálózat, amely filozófiáját a szellemi kulturális örökségvédelem gondolatköréből, közös tartalmát pedig a helyi közösségek hagyományos kultúrájából meríti. Civil kezdeményezésként indult, majd kismértékben intézményesült. Állami támogatásban is részesül, de mind a mai napig megmaradt önfenn tartó, szocio-kulturális mozgalomnak. Az első táncházra 1972-ben, Budapesten került sor.

A táncház módszert az UNESCO 2011. november 25-én szellemi kulturális örökséggé nyilvánította

Forrás: <http://www.unesco.hu/kultura/tanchaz-modszer-mint> Letöltés ideje: 2019. 10. 21. 22:12

A Hagyományok Háza által gondozott Folklór Adatbázisban számos gyűjtéssel találkozhatunk, melyeket a gyűjtés helye, illetve a gyűjtő neve alapján is rendezhetünk. Elérhetősége:

<http://folkloradatbazis.hu/fdb/index.php?page=browse>

[9] Lanczendorfer Zsuzsanna: „Mindent apámról...”, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2007.

[10] Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola, Médiatudományi Tanszék Az interjúk típusai jegyzet levelező hallgatóknak http://media.ektf.hu/levelezo/orai_anyagok/interju.pdf Letöltés ideje 2019.10.16. 11:37